



Hoolitsetud kodu- ja kooli- ümbrusest vaatab vastu lastesse istutatud ilutunne ja loodusearmastus

Kalju Teras

Lugeja oleks arvatavasti nõus ka teisiti sõnastatud pealkirjaga, kus noore inimese loodusearmastuse ja ilumeele kujundaja kohale on seatud hästi haljastatud ja hoolitsetud kodu- ja kooliümbrus. Oige on nii ja teisiti. Inimesse istutatud loodusearmastus ja ilumeel panevad teda looma uut ilu ning vastupidi: meid ümbritsev ilu ja hoolitsetud loodus omakorda vormivad inimest.

Nendest põhitõdedest lähtudes on Põltsamaa Keskkooli õpetajaskollek-

Tänane kooli ümbrus on justkui vana ja uue sulam.

tiiv aastakümnete jooksul suunanud töid oma kooli ümbruses nii, et tema enda kõrvale sündis märkamatult uus mõjukas kasvataja — hoolitsetud ja hästi kujundatud kooliümbrus. See ei ole toimunud mitte rangelt planeerituna, täpselt eesmärgistatud tegevusena, vaid vaistlikult (nii nagu seda kasvatustöös sageli juhtub), mõistes, et kaunis loodus meie ümber peab sünnitama ilu ja headust ka meis endis. Meil puuduvad täpsed kokkuvõtted ja moodsuud, mis näitaksid, kui suur on olnud töös möödunud aastakümnete kasvatuslik kasutegur, mida on kasvandikele ellu kaa-



sa andnud Põltsamaa kool oma hoolitsetud valdustega, kuid oleme veendunud meie poolt õigeks peetud ja raketatud kasvatustöö põhisuundade jõus. Näeme killukest oma tööd kogu Põltsamaa ja tema lähema ümbruse välise ilme rõomustavates muutustes.

TÄNANE PÕLTSAMAA KESK-KOOL

ja tema valdused moodustavad teraviku, mille planeerimisel ja kujundamisel võidi toetuda juba olemasolevale: vanale mõisapargile ja Põltsamaa jõe. Minevikupärand ja loodus ise on meie ettevõtmisi igati soosinud. Pärandi hulka võime mõneti arvata ka kooli õppe- ja katseaia, mille 1926. aastal rajas tolleaegse kooli bioloogiaõpetaja Paul Pedoste: aia põhiosa — taimegeograafia osakond — kujundati enne sõda. Tänane kooli ümbrus on justkui vana ja uue sulam, milles põhitooni annab vana, siduvat ja ilmestavat osa aga etendavad uusrajatised (murud, dekoratiivpõõsad ja neid pargipuistuga liitvad noored puud).

Tahan rõhutada, et meie õpilaste hoiak, oma kooli tunde areng, kooli

Kool oma ümbrusega on meie ühine teine kodu, mille korrashoid eranditult kõigi kohus.

ruumide hoidmise ja ümbruse eest hoolitsemise tahe ei ole sündinud mitte vana kooliõue puhastamisest, pargi ja tolleaegse koolikrundi ääremail asunud tarbijate kooperatiivi ladude ümbruse koristamisest, vaid nendemade ladude, nõgesepõõsaste ja prahihunnikute asemele ehitatavast uuest koolimajast, õigemini uue rajamise ja ehitamise rõõmust. See oli aeg, mil kogu koolipere, tollal juba 1000-liikmeline, mõtles ainult uuest koolimajast. Pedagoogidel polnud vaja erilist kasvatajatarkest, et sellest suurest soovist vormida kogu õpilaspere valmisolek oma kätega uue rajamisele kaasa aidata. Nii kuidas kerkisid uue kooli müürid ja ehitusplatsil valitsev kaos asendus laste endi käte jõul korra ja selgusega, nii kuidas kadusid ehituse ümbrusest kivivirnad ja ehitusprahi kuhilad, andes teed tulevastele muruplatsidele, sündis päev-päevalt ka uus töössesuhtumine, uued väärtushinnangud ja hoiakud. Oma pikade kooliaastate jooksul ei ole ma kunagi varem ega hiljem kohanud

koolipere sellist valmisolekut tasuta tööks, vastuvõtlikkust positiivsetele mõjutustele. Lapsed olid valmis nihutama paigast mägesid. Ja tegidki seda: lammutasid ehitusplatsi piirava vana mõisamüüri ja vedasid kivid kooli hobusega uue maja vastas asuvale jõesaarele kaldakindlustuseks. Saare pinna tõstmiseks paigaldati aga üle 1000 kuupmeetri pinnast ja ehitusprahti. See oli vasakkalda Põltsamaal tõeline looduse ümberkujundamine, mille finaali, uue koolimaja pidulik avamine, leidis aset 8. juulil 1968. Terve linn oli tulnud imetlema selle päeva õhtul tuledes säravat uut haridustempli, teda ümbritsevaid laudsiledaid muruplatse ja mänguväljakuid. Pidupäevale eelnenud aastad olid olnud murrangulised meie kooli elus ning siit said alguse nüüdsed

TRADITSIOONID

ilu, korra ja puhtuse hoidmiseks oma koolimõisas. Ligi paari aastakümne jooksul on need traditsioonid vorminud noort põltsamaalast, sundinud teda tähelepanelikult hindama meid ümbritsevat loodusepilti, otsima temas ilu ja selle loomise võimalusi.

Igalt lapselt on tema esimesest kooliaastast peale nõutud tööd kooli õppe-katseaias katselappide harimisel ja hooldamisel, alates viiendast klassist on aga kõik meie õpilased töötanud suviti terve nädala oma kooli 13-hektarise maa-ala korrashoiul. Me

pole korraldanud kampaaniaid ega hoogtöökuid ja võib-olla ei olegi õige nimetada seda kõike traditsiooniks, vaid piirduda kõige argipäevasema töö mõistega. Laias laastus kokku liites tähendab see keskmiselt 40—45 õpilase igapäevast tööd õpetajate ja kooliametnike eestegemisel ja juhendamisel. Seda noorteväge suunab majandusjuhataja Arnold Kull, kelle õlgadel on lasunud ka töö planeerimine ja jaotamine juba enam kui kakskümmend aastat.

Kooli töökasvatus on sisse tallanud tugevad rajad, on kristalliseerunud kogemused ja

TÖÖKASVATUSLIKUD PÕHIPRINTSIIBID,

mille jõudu me eriliselt tunneme praegu teoksil oleva koolireformi põhisuundade taustal.

1. Õpilaste tööülesandeid ei ole vaja välja mõelda, need suruvad ise peale, me lausa upume neisse. See käib kõigi koolide kohta nii maal kui ka linnas ja tööpuuduse üle kurtmine tuleneb ainult mõttelaiskusest või mugavusest.

2. Kool oma ümbrusega on meie ühine teine kodu, mille korrashoid eranditult kõigi kohus. Kooli direksiooni ja õpilaskomitee ühise otsuse alusel ei vabastata meie koolis sellest tööst ühtki õpilast.

3. Noorte tööõpetus ja -kasvatus pole mõeldavad ilma isikliku eeskujuta. Kõik õpetajad, kasvatajad ja teised

Me pole korraldanud kampaaniaid ja hoogtöökuid, töö kuulub meie argipäeva. Valter Vungi fotod.



koolitöötajad, kes on pandud lapsi juhendama, töötavad kõikjal nendega koos eestegijatena.

4. Mida täpsemalt jaotame tööülesandeid, mida konkreetsemat vastutust ja kontrolli tunnetab iga töötaja, seda paremad on töö otsesed ja kaudsed (kasvatuslikud) tulemused.

5. Kaunis ja hästi hooldatud kooli-ümbrus annab tooni oma lähikonnale, kogu väikelinnale või asulale. Meeldivast kooliümbrusest kandub armastust ilu ja looduse vastu ka koolipiirkonna ääremaille.

Viimasest põhiprintsiibist lähtudes oleme tihendanud koostööd Looduskaitse Seltsi kohaliku aktiiviga. Õpilaste

TEGEVUSMAAD LAIENEVAD.

Tööd käivad meil linna puistutes, parkides ja haljasaladel. Kogenud metsamehe Karl Vahteri oskuslikul juhendamisel korrastavad lapsed ka Põltsamaa ümbruse looduskaitseobjekte, kuulates puhkehetkedel elutarga mehe mõtisklusi loodusest ja selle kaitsest, tänapäeva probleemidest.

Kui lähem ümbrus kitsaks jääb, leiab tänuväärset tööd kaugemalt, kasvõi tõelise šefluslepingu alusel, nagu seda on teinud igal aastal meie kooli 9.a klass ja Martin Lillevere nimeline kolhoos. Leping paneb kohustused mõlemale poolele, selles on arvestatud noortele omase romantikajanuga, kuid kõige tähtsam on õpilaste tõsine töökohustus: hooldada ja täiendada kolhoosikeskust palistavat noort parki. Park ei paku veel jalutajatele varju ega suuda summutada magistraalteedelt kostvat liiklusrumina, kuid kõrgusse pürgivad kaharad puukroonid on paljudel kordadel olnud tunnistajateks toredate traditsioonide sünnile, vaimukate ja tarmukate inimeste kohtumistele. Selliseid tööst ja tõistest kohtumistest sündinud elamusi vajaksid kõik meie vanema astme, aga võib-olla ka keskastme õpilased. Kasutegur oleks arvata-vasti suur. Sellepärast seisabki Põltsamaa koolikollektiiv näoga looduse poole, otsides ja leides uusi radu.

Sirguvad puud vajavad sirguva põlvkonna hoolt. Enn Lumeti foto.

